

รูปแบบการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม
THE ACCOUNTING FORMAT OF WAT PHRA ARAM LUANG IN THE AREA
OF NAKHON PATHOM PROVINCE

พระครูปฐมสุตากร
Phrakru Prathomsutakon
มหาวิทยาลัยปทุมธานี
Pathumthani University
cio.pravit@gmail.com

Received 21 July 2022; Revised 11 October 2022; Accepted 11 October 2022.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีเป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมวิธี ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุ และแนวคิดเกี่ยวกับระดับพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุเป็น พื้นที่วิจัยคือ จังหวัดนครปฐม กลุ่มตัวอย่าง คือ พระภิกษุสงฆ์วัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม จำนวน 231 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบแบ่งชั้นอย่างเป็นสัดส่วน โดยเบื้องต้นทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย จากนั้นจึงทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างเป็นระบบ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชนิด คือ 1) แบบสัมภาษณ์ 2) แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

การจัดทำบัญชีและรายงานทางบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม พบว่า ส่วนใหญ่มีหลักเกณฑ์ในการจัดทำบัญชีของพระอารามหลวงคือปฏิบัติตามกฎระเบียบของวัด คิดเป็นร้อยละ 58.0 ผู้ที่จัดทำบัญชีและออกรายงานของพระอารามหลวงคือพระสงฆ์ คิดเป็นร้อยละ 77.5 ผู้ตรวจสอบความถูกต้องของบัญชีภายในพระอารามหลวงคือเจ้าอาวาส คิดเป็นร้อยละ 85.7 และไม่มีมีการตรวจสอบบัญชีของพระอารามหลวงจากหน่วยงานภายนอก คิดเป็นร้อยละ 93.9

ระบบการควบคุมภายในการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม พบว่า มีความคิดเห็นในภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การได้มาซึ่งรายได้ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 ในขณะที่การกำกับดูแลทรัพย์สิน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49

การพัฒนากระบวนการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม พบว่า ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การบริหารและการควบคุม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีในขณะที่การจัดเก็บเอกสาร มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

คำสำคัญ: การจัดทำบัญชี, วัดพระอารามหลวง

Abstract

This research paper is a mixed method research study between qualitative research and quantitative research. Applying the concept of Buddhist Dharma to promote food consumption of the elderly and the concept of the level of food consumption behavior of the elderly as a research framework. The research area was Nakhon Pathom Province. The sample consisted of 231 monks at Wat Phra Aram Luang in Nakhon Pathom Province, using a proportional stratification method. (Proportional Stratified Random Sampling). The sampling was done by a simple random sampling method (Simple Random Sampling) and then randomized by a systematic random sampling method. There are 2 types of research tools used in this research, namely 1) interview form 2) questionnaire to analyze the data. By the quantitative research section the statistics used to analyze the data consisted of percentage values. Mean and Standard Deviation and multiple regression analysis methods qualitative research used to analyze content and write a descriptive description. The findings of the research were found as follows:

The bookkeeping and accounting reports of Phra Aram Luang Temple in Nakhon Pathom Province found that most of the rules in the preparation of the Aram Luang's account were to follow the rules of the temple. Accounting for 58.0%. Those who make accounts and issue reports of the royal temples are monks. Accounted for 77.5%. The account checker in the royal monastery is the abbot. Accounted for 85.7 percent and there was no audit of the royal temples from outside agencies. Accounted for 93.9 percent.

The internal control system for accounting of Wat Phra Aram Luang in Nakhon Pathom Province found that there was an overall opinion. At a high level with an average of 3.92 when considering each aspect found that the acquisition of income the most average has an average of 4.16, while asset supervision the least average has an average of 3.49.

The development of accounting system of Wat Phra Aram Luang in Nakhon Pathom Province found that overall, it was at a high level. With a considering each aspect found that the management and control the most average has a document storage the least average.

Keywords : Accounting, Wat Phra Aram Luang.

บทนำ

ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 วัดเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย ดังนั้น กิจการและทรัพย์สินของวัด ซึ่งผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการปกครองดูแล คือ เจ้าอาวาส จะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามข้อกำหนดคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และกฎกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ข้อ 6 “ให้เจ้าอาวาสจัดให้ไวยาวัจกรหรือผู้จัดประโยชน์ของวัดซึ่งเจ้าอาวาสแต่งตั้งทำบัญชีจ่ายเงินของวัด และเมื่อสิ้นปีปฏิทินให้ทำบัญชีเงินรับจ่ายและคงเหลือ ทั้งนี้ให้เจ้าอาวาสตรวจตราดูแลให้เป็นไปโดยเรียบร้อยและถูกต้อง” และข้อ 8 ให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กำหนดแบบทะเบียนบัญชี แบบสัญญา และแบบพิมพ์อื่นๆ และให้คำแนะนำการปฏิบัติแก่วัดเกี่ยวกับการดูแลรักษาและการจัดการศาสนสมบัติของวัด ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามกฎกระทรวงนี้”

ปัจจุบันรัฐบาลมีนโยบายปรับปรุงประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการ โดยมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 มาตรา 9 จึงกำหนดให้ส่วนราชการต้องจัดให้มีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติราชการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ส่วนราชการกำหนดขึ้น และให้จัดทำความตกลงเป็นลายลักษณ์อักษรในการกำหนดมาตรการกำกับกับการปฏิบัติราชการตามมาตรา 12 ซึ่ง สำนักงาน กพร. และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้ตระหนักถึงการสร้างความโปร่งใสของวัดในด้านการเงิน จึงได้ร่วมกันกำหนดตัวชี้วัดเกี่ยวกับการตรวจสอบทรัพย์สินของวัด ได้แก่ ตัวชี้วัดเรื่องการจัดทำรายงานการเงินของวัด (บัญชีรายรับ - รายจ่าย) ตามแบบที่กำหนด เรื่องการจัดทำรายงานการเงินของวัด (บัญชีรายรับ - รายจ่าย) และจำนวนวัดที่มีฐานข้อมูลศาสนสมบัติ โดยมอบหมายให้วัดทั่วประเทศได้จัดทำบัญชีวัด พร้อมทั้งจัดส่งบัญชีวัดให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ทั้งนี้ เพื่อให้การจัดทำตัวชี้วัดบังเกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด และเพื่อสนองนโยบายของรัฐบาล เรื่องการบริหารจัดการในระบบธรรมาภิบาล คือ การบริหารจัดการที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ (MGR Online, 2560)

สำนักงานศาสนสมบัติจึงได้พัฒนารูปแบบบัญชีมาตรฐานสำหรับวัดขึ้น 6 แบบ คือ สมุดเงินสตรับ-จ่ายประจำวัน, สมุดเงินฝากธนาคาร, สมุดแยกประเภทรายรับ, สมุดแยกประเภทรายจ่าย, งบรายรับ-งบรายจ่าย, และรายงานเงินคงเหลือ โดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้จัดทำคู่มือการจัดทำบัญชีทรัพย์สินวัดเพื่อให้เจ้าอาวาส และพระสังฆาธิการทุกระดับได้ศึกษา ในขณะเดียวกันสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติยังพบปัญหาของวัดในส่วนภูมิภาคที่ไม่มีพระพุทธรูปสำคัญ ไม่มีรายได้ และมีพระภิกษุสามเณรน้อย ที่ยังไม่สามารถทำบัญชีมาตรฐานได้ครบทั้ง 6 รูปแบบ เพราะศักยภาพแต่ละวัดมีไม่เท่ากัน เพื่อเก็บผลการใช้บัญชีมาตรฐานทั่วประเทศ และให้ทุกวัดทั่วประเทศดำเนินการได้อย่างเหมาะสม ซึ่งการทำระบบบัญชีไม่ใช่เรื่องง่ายแต่คณะสงฆ์และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติก็ไม่ได้ปฏิเสธที่จะดำเนินการเพื่อให้เกิดความโปร่งใส ตรวจสอบได้ แต่จะดำเนินการอย่างไร ถึงจะเกิดความเหมาะสมกับวัดที่ไม่มีรายได้ หรือมีรายได้น้อย อย่างไรก็ตามทุกวัดมีความเข้าใจ และทำบัญชีมาตรฐานของวัดได้เหมาะสมกับบริบทของวัด (เดลินิวส์ ออนไลน์, 2562)

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าวัดซึ่งถือเป็นนิติบุคคล วัดจึงต้องดำเนินกิจการของวัดให้เป็นไปตามที่รัฐกำหนด ซึ่งบทบาทหน้าที่ของวัดที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมาภิบาล คือการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดให้เกิดความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ผู้วิจัยจึงได้เลือกศึกษาเฉพาะวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม เนื่องจากยังมีผู้สนใจศึกษาหัวข้อการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในพื้นที่ดังกล่าวไม่มากนัก ดังนั้นการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม” โดยนำระบบบัญชีมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับลักษณะการดำเนินงานของวัด เพื่อนำผลการศึกษามาเผยแพร่และถือเป็นรูปแบบในการบริหารจัดการวัดในพระพุทธศาสนา เพื่อประโยชน์ส่วนรวมต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับขั้นตอนและวิธีการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษาระดับระบบการควบคุมภายในการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่ จังหวัดนครปฐม
3. เพื่อเสนอกลไกในการพัฒนาระบบการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่ จังหวัดนครปฐม

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร วารสาร หนังสือ ตำราทางวิชาการโดยมีตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ระบบข้อมูลทางการบัญชี

ระบบข้อมูลการบัญชี หมายถึง ระเบียบแบบแผนการปฏิบัติงานทางบัญชีรวมถึงการจัด บันทึกรหัส เลขที่ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานหรือใช้ทรัพยากร การจัดแยกประเภทข้อมูลการเก็บรักษา เอกสารและสมุด บัญชีและการจัดทำงบการเงิน ข้อมูลที่ได้จากระบบบัญชีอยู่ในรูปแบบต่าง ๆ พร้อมทั้งจะให้ผู้รับนำไปใช้ ประโยชน์ซึ่งแต่ละรูปแบบนั้นต้องจัดทำให้เหมาะสมกับแต่ละกิจการ เพื่อที่จะได้ใช้ประโยชน์จากข้อมูลนั้น ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพและทันท่วงที วัตถุประสงค์ของระบบข้อมูลทางการบัญชีเพื่อจัดหาข้อมูลที่มี ประโยชน์ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ โดยผู้ใช้ข้อมูลทางการบัญชีมีอยู่ 2 กลุ่มด้วยกัน คือ บุคคลภายนอก และภายใน บุคคลภายนอก ได้แก่ ผู้ถือหุ้น ผู้ลงทุนในกิจการ เจ้าหนี้เงินกู้ หน่วยงานของรัฐบาลลูกค้า คู่แข่ง ผู้สนใจโดยทั่วไป ซึ่งจะได้รับประโยชน์จากข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ กันไป ขึ้นอยู่กับความต้องการของแต่ละ บุคคล ส่วนผู้ใช้ภายใน ได้แก่ ผู้บริหาร และหน่วยงานต่าง ๆ ในองค์กรซึ่งต้องการข้อมูล แตกต่างกันในแต่ละ ระดับความรับผิดชอบ และความเกี่ยวเนื่องในการใช้ข้อมูล (สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2553)

ส่วนประกอบของระบบบัญชี แม้ว่าการดำเนินของกิจการจะมีหลายประเภทหลายรูปแบบ ระบบบัญชี ของกิจการต้องประกอบด้วย (สภาวิชาชีพบัญชี, 2555)

1) การจัดทำเอกสารและการเก็บเอกสารในการบันทึกบัญชี พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 ใน หมวด 3 มาตรา 20 กำหนดผู้ทำบัญชีต้องจัดทำบัญชี เพื่อให้มีการแสดงผลการดำเนินงาน ฐานะการเงิน หรือ การเปลี่ยนแปลงฐานะการเงินของผู้มีหน้าที่ จัดทำบัญชีที่เป็นอยู่ตามความเป็นจริง และตามมาตรฐานการบัญชี โดยมีเอกสารที่ต้องใช้ ประกอบการลงบัญชีให้ถูกต้องครบถ้วน นอกจากข้อกำหนดตามพระราชบัญญัติการ บัญชี พ.ศ. 2543 แล้ว เอกสารประกอบการบันทึกบัญชียังต้องจัดทำขึ้นให้สอดคล้องและถูกต้องกับข้อกำหนด ในประมวลรัษฎากร ซึ่งได้กำหนดลักษณะของใบกำกับภาษีด้วย

2) การบันทึกบัญชีและการจัดทำรายงาน ตรวจสอบรายการความถูกต้องของเอกสาร เพื่อการบันทึก บัญชี รายได้ ค่าใช้จ่าย ลูกหนี้ เจ้าหนี้ ใบกำกับภาษี ใบเสร็จรับเงิน เอกสารรับชำระหนี้ เอกสารนำฝากธนาคาร และการปรับปรุง บัญชี การบันทึกทรัพย์สินและค่าเสื่อมราคา บันทึกรายการบัญชีตามมาตรฐานบัญชี จัดทำ สมุดบัญชี ให้ครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนดให้จัดทำ ได้แก่ สมุดรายวันทั่วไป สมุดเงินสด สมุดเงินฝาก ธนาคาร สมุดรายวันซื้อ สมุดรายวันขาย และสมุดบัญชีแยกประเภท โดยมีการบันทึก ควบคุมลูกหนี้ และ เจ้าหนี้รายตัว สามารถออกรายงานในรายละเอียดเรื่องลูกหนี้และเจ้าหนี้ได้ทั้งหมด เพื่อให้ ผู้ประกอบการ ทราบผลการดำเนินงานได้อย่างทันท่วงที

3) เครื่องจักรและเครื่องทุ่นแรงต่าง ๆ เพื่อช่วยประหยัดเวลาและลดข้อผิดพลาดอันเกิดจากการ ดำเนินงาน ได้แก่ เครื่องพิมพ์ดีด เครื่องถ่ายเอกสาร เครื่องคำนวณเลข เครื่องจักร ลงบัญชี คอมพิวเตอร์ และ อื่นๆ

4) นโยบายในการบริหารงานและการควบคุม และบุคคลที่ปฏิบัติงานในระบบผู้วาง ระบบบัญชี ผู้บริหาร และเจ้าของกิจการ จะต้องคำนึงและพิจารณาก่อนที่จะตัดสินใจทำการวาง ระบบบัญชีหรือ จะทำการ ปรับปรุงใด ๆ โดยอย่าทำการวางระบบบัญชีหรือปรับปรุงตามแฟชั่น หรือตามอย่างผู้อื่น เพราะการวางระบบ บัญชีที่ดีนั้นจะต้องมีการสอดคล้องไปกับธรรมชาติของ การทำงาน และการดำเนินธุรกิจที่เป็นจริง ระบบบัญชี ต้องมีการควบคุมภายในอย่างดีเยี่ยมสามารถ ป้องกันการทุจริตได้อย่างได้ผลในทุกเรื่อง ระบบบัญชีจะต้องมีการ

เสนอรายงานตามระยะเวลาที่เหมาะสม การเสนอรายงานบางอย่างเข้าเกินกว่าที่ควรจะเป็นแม้เพียงชั่วเวลาเดียว คุณค่าของรายงาน อาจจะเหลือเท่ากับศูนย์ หรือรายงานที่มากเกินไปจะทำให้เกิดการสับสน และแบ่งแยกความสนใจ ในรายงานที่สำคัญไป การวางระบบบัญชีที่ดีและเหมาะสมกับกิจการจะต้องเกิดจากการรวมตัว ของแผนกต่างๆ และนักบัญชีที่มีประสบการณ์ ทั้งบัญชีการเงิน บัญชีบริหาร บัญชีต้นทุน และบัญชีภาษีอากร

2. พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535 และตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511)

การจัดการศาสนสมบัติของวัด ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 วัดในพระพุทธศาสนาเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย ดังนั้น กิจการและสินทรัพย์ของนิติบุคคลซึ่งผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการปกครองดูแลก็คือเจ้าอาวาส จะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามข้อกฎหมายของคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 และกฎกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ข้อ 6 “ให้เจ้าอาวาสจัดให้ไวยาวัจกรหรือผู้จัดประโยชน์ของวัด ซึ่งเจ้าอาวาสแต่งตั้งทำบัญชีจ่ายเงินของวัด และเมื่อสิ้นปีปฏิทินให้ทำบัญชีเงินรับจ่ายและคงเหลือ ทั้งนี้ให้เจ้าอาวาสตรวจตราดูแลให้เป็นไปโดยเรียบร้อยและถูกต้อง” และข้อ 3 “ให้สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติกำหนดแบบทะเบียนบัญชี แบบสัญญา แบบพิมพ์อื่น ๆ และให้คำแนะนำการปฏิบัติแก่วัดเกี่ยวกับการดูแลรักษา และการจัดการศาสนสมบัติของวัด ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามกฎกระทรวงนี้” ในกฎกระทรวงข้อนี้ สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้กำหนดแบบพิมพ์ต่าง ๆ ขึ้น เพื่อให้วัดนำไปใช้ ได้แก่ ทะเบียนทรัพย์สินของวัด ทะเบียนทรัพย์สินจัดประโยชน์ ทะเบียน ผู้เช่าหรือผู้อาศัย แบบสัญญาต่าง ๆ บัญชีรับจ่ายเงิน บัญชีงบปี ใบเสร็จรับเงิน กระดาษเขียนแผนผัง

ดังนั้น ตามข้อ 3 ดังกล่าวตามที่กำหนดไว้ ยังขาดบัญชีที่จำเป็นต้องใช้ คือ สมุดเงินสด และบัญชีแยกประเภท เพราะกฎกระทรวงฉบับที่ 2 ข้อ 5 การเก็บรักษาเงินของวัดในส่วนที่เกิน 3,000 บาทขึ้นไป ให้เก็บรักษาโดยฝากสำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ หรือฝากธนาคาร ทั้งนี้ให้ฝากในนามของวัด ต่อมาสำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้กำหนดแบบบัญชีขึ้นอีก 2 เล่ม คือ สมุดเงินสด กับบัญชีแยกประเภท ดังนั้น แบบบัญชีที่วัดจำเป็นต้องมี คือ สมุดเงินสด บัญชีแยก ประเภท บัญชีรับจ่ายของวัด และงบบปีแสดงรายการรับจ่าย และเงินคงเหลือสำหรับปี ส่วนทะเบียนที่วัดจำเป็นต้องมี คือ ทะเบียนทรัพย์สินของวัด ทะเบียนทรัพย์สินจัดประโยชน์ ทะเบียนผู้เช่าหรือผู้อาศัย

การจัดทำบัญชีวัดนั้นจะต้องแยกเงินออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. เงินผลประโยชน์ ได้แก่ เงินที่ได้มาจากการจัดผลประโยชน์ของวัด เช่น เงินค่าเช่า ค่าผาติกรรม ดอกเบี้ย ส่วนลด เงินค่าบำรุง เงินค่าขายของ เงินค่าชดเชย เงินค่าปรับ และเงินใด ๆ ที่เป็นส่วนที่ออกงายขึ้นจากศาสนสมบัติของวัด

2. เงินการกุศล ได้แก่ เงินที่มีผู้บริจาคเจาะจงการกุศลอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น บริจาคเป็นค่า ภัตตาหาร ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าก่อสร้างถาวรของเจ้าภาพ เงินบำรุงพระอาพาธ และเงินอื่น ๆ ในลักษณะเดียวกันนี้ ส่วนเงินบออื่น ๆ ที่มีผู้บริจาคให้แก่วัดเพื่อให้ตนได้มาซึ่งสิทธิในการแสวงหาประโยชน์จากวัด จะโดยทางตรงหรือทางอ้อมก็ตาม ต้องนับว่าเป็นเงินผลประโยชน์ของวัดทั้งสิ้น และผู้ใดจะอ้างเอาจำนวนเงินที่ตนบริจาคทำบุญกับวัดมาเป็นสิ่งแลกเปลี่ยนหรือเป็นส่วนหนึ่งของ สิ่งแลกเปลี่ยนเพื่อให้ตนได้มาซึ่งสิทธิในการแสวงหาผลประโยชน์จากวัดหาได้ไม่ เช่น การขอลด ค่าเช่า ค่าบำรุงจากการเช่าที่วัด เพราะอ้างว่าผู้นั้นเคยทำบุญกับวัดมา

กฎระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวกับการกำกับดูแลวัดทางการเงิน

1. กฎกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ออกตามความในพระราชบัญญัติสงฆ์ พ.ศ. 2505 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535 มีสาระสำคัญดังนี้

ข้อ 1 การได้ทรัพย์สินมาเป็นศาสนสมบัติ

ข้อ 2 การกันที่ดินซึ่งเป็นที่วัดให้เป็นที่จัดประโยชน์

ข้อ 3 การให้เช่าที่ดินหรืออาคาร

ข้อ 4 การให้เช่าที่ธรณีสงฆ์ ที่กัลปนา หรือที่ดินที่วัดกันไว้เป็นประโยชน์

ข้อ 5 การเก็บรักษาเงินของวัด

ข้อ 6 ให้เจ้าอาวาสจัดให้ไวยาวัจกรหรือผู้จัดประโยชน์ของวัด ซึ่งเจ้าอาวาสแต่งตั้ง ทำบัญชีรับจ่ายเงินของวัด

ข้อ 7 กรณีที่วัด เจ้าอาวาส ไวยาวัจกร หรือผู้จัดประโยชน์วัดถูกฟ้องหรือถูก หมายเรียกเข้าเป็นโจทก์ร่วมหรือจำเลยร่วมที่เกี่ยวกับการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด

ข้อ 8 ให้กรรมการศาสนากำหนดแบบทะเบียนบัญชี แบบสัญญาเกี่ยวกับการดูแล รักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด

2. ระเบียบ กรรมการศาสนาได้ออกระเบียบเกี่ยวกับการให้คำแนะนำและวิธีปฏิบัติที่ เกี่ยวกับการบริหารการเงินวัด

1) ระเบียบกรรมการศาสนา ว่าด้วยการขอและจัดสรรเงินอุดหนุนบูรณะวัด พ.ศ. 2513

2) ระเบียบกรรมการศาสนา ว่าด้วยการจัดประโยชน์แทนวัด พ.ศ. 2514

3) กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 18 ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนไวยาวัจกร พ.ศ.2536

4) กฎมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการฉบับที่ 23 ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. 2541

5) คำสั่งกรรมการศาสนาที่ 271/2535 เรื่อง อัตราค่าบำรุงศาสนสมบัติ

6) คำสั่งกรรมการศาสนาที่ 70/ 2536 เรื่อง หลักเกณฑ์การคิดคำนวณเงินบำรุงศาสนสมบัติ

7) คำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไร พ.ศ.2539

8) ระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการจัดงานวัด พ.ศ. 2537

9) ระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ว่าด้วยการเบิกจ่ายนิตยภัต พ.ศ. 2541

3. แนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการวัด

การบริหาร (Administration) เป็นศิลปะของการทำงานให้สำเร็จได้ โดยใช้บุคคลอื่นให้เป็นผู้กระทำ ส่วนอีกความหมายหนึ่ง คือ กระบวนการของการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ และการควบคุมกำลังความพยายามของสมาชิกในองค์กร และใช้ทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อความสำเร็จของเป้าหมายขององค์กรที่ได้กำหนดไว้ นั่นคือ ในการบริหารนั้นจะต้องมีการวางแผน การจัดการองค์การ การนำและการควบคุม เข้ามาเกี่ยวข้องด้วยเสมอ แล้วงานจึงจะดำเนินไปได้อย่างราบรื่นเรียบร้อย และกระบวนการต่าง ๆ เหล่านี้ ล้วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดเสมอ ส่วนคำว่า การจัดการ (Management) นั้น หมายถึง กระบวนการของการเข้าถึงเป้าประสงค์ขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ด้วยการวางแผนการนำการจัดการองค์การ และควบคุม ทรัพยากรมนุษย์ เงินทอง และทรัพยากรด้านข่าวสารข้อมูล ดังนั้น การบริหารตามความหมายโดยทั่วไปแล้วนั้นจึงหมายถึง การปกครองบังคับบัญชา การดูแลรักษาหมู่คณะ การดำเนินกิจกรรม และการจัดการทรัพย์สินต่างๆ ของหมู่คณะหรือองค์กรระดับต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปตามวัตถุประสงค์ และนโยบายของหมู่คณะหรือองค์กรนั้น ๆ ด้วยดี มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอันสูงสุด

ส่วน “การบริหารวัด” นอกจากจะหมายถึง การปกครองบังคับบัญชา ดูแลรักษาหมู่คณะ คือ พระภิกษุสงฆ์ สามเณรและฆราวาส ที่มีอยู่หรือพำนักอยู่ในวัด การดำเนินกิจกรรม และการจัดการทรัพย์สินต่าง ๆ ของวัดทำนองเดียวกับการบริหารทั่วไปแล้ว ยังกินความรวมถึง “การบริหารตน” คือ การดูแลรักษาตน ได้แก่ กายบริหาร และการอบรมตนตามพระธรรมวินัย อันเป็นธรรมบัญญัติ การปกครองพระภิกษุสงฆ์ ด้วยการศึกษอบรมทั้งภาคปริยัติสัทธรรม และปฏิบัติพระสัทธรรม คือ ไตรสิกขา ได้แก่ ศิลสิกขา จิตตสิกขา

ปัญญาศึกษา ให้แก่กล้าเป็นอติศีล อติจิต อติปัญญา ให้ถึงปฏิเวธสัทธรรม หรืออย่างน้อยให้มีประสบการณ์ตามสมควรเพื่อสร้างพระในใจตนด้วย อันนี้เป็นกิจกรรมหลักที่มีความจำเป็น มีความสำคัญเร่งด่วนเป็นอันดับแรก นับเป็นหัวใจหรือแก่นของ การบริหารวัดที่เดียว

“ผู้บริหารวัด” คือ พระภิกษุเจ้าอาวาส หรือพระอุปัชฌาย์ผู้ให้การบรรพชาอุปสมบทและ/ หรือ อาจารย์ผู้ให้ศีล ในสมัยพุทธกาลนับแต่กาลที่สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรงอนุญาตให้มี พระอุปัชฌาย์เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้รับให้ฟัง เป็นผู้สอนพระธรรมวินัย และเป็นผู้ปกครองดูแลพระภิกษุสามเณร การบริหารวัดจึงมีคุณลักษณะพิเศษกว่าการบริหารทั่วไป คือ พระภิกษุเจ้าอาวาส ผู้บริหารวัดจะต้องเป็นผู้ทรงคุณธรรมพิเศษ โดยความเป็นผู้ได้บริหารตน อบรมตน ตามพระธรรม วินัยอันเป็นธรรมนุญการปกครองพระภิกษุสงฆ์ โดยการปฏิบัติไตรสิกขาเอง ตั้งตนไว้ในคุณอันสมควรก่อนแล้ว จึงจะสามารถทำหน้าที่บริหารปกครอง ดูแลรักษาหมู่คณะ คือ พระภิกษุสงฆ์ สามเณร ให้ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในพระธรรมวินัยให้ได้ผลดี เหมาะสมกับที่จะเป็นผู้นำที่ผู้รับ ให้ฟัง เป็นผู้ให้การอบรม แนะนำ สั่งสอนพระธรรมวินัยแก่พระภิกษุสามเณรภายในอาวาส

ถ้าพระภิกษุเจ้าอาวาส หรือพระอุปัชฌาย์อาจารย์ไม่ใส่ใจในการศึกษาอบรมตนด้วย ทั้งปริยัติ สัทธรรม ปฏิบัติสัทธรรม คือ ปฏิบัติไตรสิกขาเอง และทั้งยังไม่ใส่ใจ ไม่สนใจในการให้การศึกษา อบรมหมู่คณะ คือ พระภิกษุสามเณรในปกครองของตนอย่างเข้มงวดจริงจังและต่อเนื่อง การปฏิบัติ และรักษาพระธรรมวินัยก็ย่อหย่อนหมดทั้งวัด เหมือนต้นไม้ไม่มีแก่น ไร้ประโยชน์และคุณค่า ทั้งแก่ตนเอง และหมู่คณะ ได้ชื่อว่าเป็นผู้ประมาท เป็นโมฆบุรุษ คือ เป็นบุรุษเปล่า กล่าวคือ ผู้พลาด จากประโยชน์อันเป็นแก่นสารที่พึงมีพึงได้

ระเบียบวิธีวิจัย/วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือ จังหวัดนครปฐม ประชากร คือ พระภิกษุสงฆ์วัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม จำนวน 545 รูป กลุ่มตัวอย่าง คือ พระภิกษุสงฆ์วัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม 231 รูป ใช้วิธีการคัดเลือกแบบแบ่งชั้นอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยเบื้องต้นทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากนั้นจึงทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างเป็นระบบ (Systematic Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ชนิด ได้แก่ 1) แบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย การจัดทำบัญชีและรายงานทางบัญชี ระบบการควบคุมภายในการจัดทำบัญชี และการพัฒนาระบบการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวง ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .97 ใช้ศึกษาความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม 2) แบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ใช้ศึกษา รูปแบบการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม 3) แนวทางการสนทนากลุ่ม คัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญผู้ที่สามารถให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม ในประเด็นเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวง ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ พฤศจิกายน 2562 - พฤศจิกายน 2563 นำข้อมูลเชิงปริมาณมาประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางการวิจัย โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม สรุปได้ดังนี้

1. ผู้ตอบแบบสอบถามพบว่าส่วนใหญ่อายุ 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 47.6 มีระดับการศึกษามัธยมศึกษา-อนุปริญญา คิดเป็นร้อยละ 44.6 ตำแหน่งและหน้าที่เป็นพระภิกษุจำพรรษาในวัด คิดเป็นร้อยละ 79.7 และไม่มีประสบการณ์ในการจัดทำบัญชี คิดเป็นร้อยละ 79.7

2. การจัดทำบัญชีและรายงานทางบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม พบว่าส่วนใหญ่มีหลักเกณฑ์ในการจัดทำบัญชีของพระอารามหลวงคือปฏิบัติตามกฎระเบียบของวัด คิดเป็นร้อยละ 58.0 ผู้ที่จัดทำบัญชีและออกรายงานของพระอารามหลวงคือพระสงฆ์ คิดเป็นร้อยละ 77.5 ผู้ตรวจสอบความถูกต้องของบัญชีภายในพระอารามหลวงคือเจ้าอาวาส คิดเป็นร้อยละ 85.7 และไม่มีมีการตรวจสอบบัญชีของพระอารามหลวงจากหน่วยงานภายนอก คิดเป็นร้อยละ 93.9

3. ระบบการควบคุมภายในการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การได้มาซึ่งรายได้ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 ในขณะที่การกำกับดูแลทรัพย์สิน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49

4. การพัฒนาระบบการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นในภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การบริหารและการควบคุม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 ในขณะที่การจัดเก็บเอกสาร มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04

ผลการทดสอบสมมติฐาน

จากการทดสอบสมมติฐานสามารถพยากรณ์ความสำเร็จของรูปแบบการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าในการทำนาย (R²) เท่ากับ .778 จึงสามารถทำนายปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดสุพรรณบุรี ได้ร้อยละ 77.80 โดยสามารถเขียนสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 1.02 + .36 (X_1) + .29 (X_2)$$

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z}_{tot} = .50 (Z_1) + .34 (Z_2)$$

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม ว่า การบริหารจัดการทรัพย์สินและครุภัณฑ์ของวัดยังไม่เป็นระบบ ขาดการรายงานข้อมูลบัญชีแก่คณะกรรมการวัด และขาดการพัฒนาและการฝึกอบรมในการจัดทำบัญชีวัด

ข้อเสนอแนะในการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม ว่า ยึดหลักธรรมาภิบาลมาช่วยในการบริหารจัดการบัญชี สำนักงานพระพุทธศาสนาเข้ามาให้ความรู้ในการจัดทำบัญชีที่มีมาตรฐาน และจัดอบรมให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติและผู้ตรวจสอบบัญชี

อภิปรายผล

งานวิจัยนี้พบว่า รูปแบบการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม มีการอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. การอภิปรายผลการวิจัยเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีและรายงานทางบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม

หลักเกณฑ์ในการจัดทำบัญชีของพระอารามหลวงคือปฏิบัติตามกฎระเบียบของวัด คิดเป็นร้อยละ 58.0 ผู้ที่จัดทำบัญชีและออกรายงานของพระอารามหลวงคือพระสงฆ์ คิดเป็นร้อยละ 77.5 ผู้ตรวจสอบความถูกต้องของบัญชีภายในพระอารามหลวงคือเจ้าอาวาส คิดเป็นร้อยละ 85.7 และไม่มีมีการตรวจสอบบัญชีของพระอารามหลวงจากหน่วยงานภายนอก คิดเป็นร้อยละ 93.9 สอดคล้องกับงานวิจัยของขวัญสุรางค์ ขำแจ่ม (2553) ทำการศึกษาการจัดทำบัญชีของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อศึกษาถึงลักษณะการจัดทำบัญชี การควบคุมภายใน การตรวจสอบและการจัดทำรายงาน รวมถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำบัญชีของวัด ซึ่งทำการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามใน การเก็บรวบรวมข้อมูลจากวัดในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 33 วัด พบว่าเจ้าอาวาสเป็นผู้จัดทำบัญชีและตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนของการบันทึกการรายการทางบัญชี นอกจากนี้ วัดได้มีการจัดส่วนงานทางการบัญชีการเงินเป็นหน่วยงานย่อย ๆ เพื่อดูแลทรัพย์สินและ จัดทำบัญชีโดยมีพระสงฆ์ผู้ได้รับมอบหมายหน้าที่เฉพาะ และการศึกษาพบว่ามีปัญหา คือ วัดไม่มีการใช้ใบเสร็จรับเงินและเอกสารการอนุมัตินาบัตรทุกครั้งเมื่อมีการรับบริจาค ทำให้ขาดเอกสารในการติดตามยอดเงินจากการรับบริจาค มีการจัดทำรายงานเป็นรายปีทำให้ไม่สามารถติดตาม การเปลี่ยนแปลงทางการบัญชีที่อาจเกิดขึ้นระหว่างปี

2. การอภิปรายผลการวิจัยเกี่ยวกับระบบการควบคุมภายในการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม

ระบบการควบคุมภายในการจัดทำบัญชีของวัดในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การได้มาซึ่งรายได้ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 ในขณะที่การกำกับดูแลทรัพย์สิน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49 สอดคล้องกับงานวิจัยของกนก แสนประเสริฐ และคณะผู้วิจัย (2555) ทำการศึกษาการจัดการดูแลทรัพย์สินและ ศาสนสมบัติของวัด เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาสภาพและระบบการบริหารจัดการดูแล ทรัพย์สินและศาสนสมบัติของวัด ตลอดจนปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไข รวมทั้งแสวงหา แนวทางพัฒนาวิธีการบริหารจัดการดูแลทรัพย์สินและศาสนสมบัติของวัด ซึ่งสำรวจโดยใช้ แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก กับผู้บริหารจัดการทรัพย์สินและศาสนสมบัติของวัด และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในทางราชการที่รับสนองงานคณะสงฆ์ คือกรมการศาสนาซึ่งทำหน้าที่เลขาธิการ มหาเถรสมาคม รวมทั้งสัมภาษณ์เจ้าคณะพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะปกครอง ไวยาวัจกร คณะกรรมการวัด และผู้เกี่ยวข้องในวงการพระพุทธศาสนา และอาศัยการสังเกตจากสภาพแวดล้อม ในสถานที่จริง ผลการศึกษาพบว่าวัดส่วนใหญ่ไม่ได้จัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย รวมทั้งไม่ได้จัดทำทะเบียนคลังพัสดุ การตรวจสอบรายงานผลต่อคณะปกครองฝ่ายสงฆ์ จะมีทำเด่นชัดเฉพาะวัดอารามหลวง ซึ่งอยู่ในเขตเทศบาลและเมืองหลวง ส่วนวัดที่อยู่ในส่วนภูมิภาคหรือในเขตชนบท มีน้อยมากในการดำเนินการดังกล่าว ส่วนใหญ่เจ้าอาวาสมักจะบริหารจัดการแต่เพียงผู้เดียว ไม่ได้มีการกระจายอำนาจหรือแบ่งแยกหน้าที่ให้พระสงฆ์หรือกรรมการวัดอย่างชัดเจน รวมทั้งขาดความรู้ ความสามารถในการบริหารจัดการดูแลทรัพย์สินและศาสนสมบัติของวัด ส่วนกรรมการวัดที่เข้ามาช่วยเหลือกิจการดูแลทรัพย์สินของวัดและศาสนสมบัติส่วนใหญ่ขาดความรู้ความชำนาญในด้าน การจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย วัดที่อยู่ในเขตชนบทมักจะได้รับอิทธิพลจากกรรมการวัดในพื้นที่ วัดที่มีทรัพย์สินรายได้จำนวนมาก มักมีผู้มีอิทธิพลเข้าไปแสวงหาผลประโยชน์ การจัดสรร ผลประโยชน์ของวัดบางส่วนยังไม่

เหมาะสม และไม่ได้ปฏิบัติตามกฎระเบียบของคณะสงฆ์และ มหาเถรสมาคม การบริหารจัดการ ดูแลทรัพย์สิน และศาสนสมบัติของวัด เจ้าคณะปกครองไม่ได้ เข้มงวด และขาดการตรวจสอบอย่างต่อเนื่อง พุทธศาสนิกชน ไม่สามารถเข้าไปรู้เห็นหรือรับทราบ ผลการดำเนินการบริหารจัดการดูแลทรัพย์สินและศาสนสมบัติของวัด

3. การอภิปรายผลการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม

การพัฒนาระบบการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การบริหารและการควบคุม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 ในขณะที่การจัดเก็บเอกสาร มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 สอดคล้องกับงานวิจัยของมนต์ชัย ปันงาม (2557) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการงบประมาณของวัดในจังหวัดอุดรธานี ซึ่งพบว่า การบริหารงบประมาณของวัด เจ้าอาวาสวัดในจังหวัดอุดรธานี มีความรู้เข้าใจในขั้นตอนการจัดทำงบประมาณของวัดมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.46 อยู่ในระดับมาก และไวยาวัจกรวัดในจังหวัดอุดรธานีมีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนการจัดทำงบประมาณของวัดมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.42 อยู่ในระดับมาก เจ้าอาวาสที่มีอายุ พรรษา การศึกษา แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการงบประมาณของวัดทั้ง 4 ขั้นตอนได้แก่ การจัดทำงบประมาณ การอนุมัติงบประมาณ การติดตามและประเมินผล แตกต่างกัน

สรุปองค์ความรู้

ขั้นตอนและวิธีการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม

ดำเนินการตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535 กฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) และสำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ	ตรวจสอบให้เป็นไป โดยเรียบร้อยและ ถูกต้อง โดยเจ้า อาวาส และ หน่วยงานภายนอก
เจ้าอาวาสแต่งตั้งไวยาวัจกรหรือผู้จัดประโยชน์ของวัดทำบัญชีรับ-จ่ายเงิน และออก รายงานบัญชีเมื่อสิ้นปีปฏิทิน	

ระบบการควบคุมภายในการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม

รายได้ - ออกเอกสาร - ควบคุมเงินสำรอง - เปิดตู้บริจาค - นำเงินสดและเช็คไปฝากธนาคาร	การจัดการจัดการค่าใช้จ่าย - ตรวจสอบ - มีเอกสารและวันที่การจ่ายเงิน - ระบุผู้มีอำนาจ - ควบคุมเลขที่เอกสารในการ เบิก-จ่าย
กำกับดูแลทรัพย์สิน - จัดทำทะเบียน - มีหลักเกณฑ์และขั้นตอน - จัดพิมพ์เอกสารหลักฐาน - สอบทานข้อมูลทรัพย์สิน	

การพัฒนาระบบการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม

<p>การบริหารและการควบคุม</p> <ul style="list-style-type: none"> - วางระบบและปรับปรุงระบบ - จัดหมวดหมู่และเสนอรายงาน - ตรวจสอบได้และมีการควบคุมภายใน 	<p>การบันทึกและจัดทำรายงาน</p> <ul style="list-style-type: none"> - จัดทำบัญชีและมีขั้นตอนในการอนุมัติ - แสดงฐานะการเงินและออกรายงาน - จัดทำทะเบียนทรัพย์สินอย่างครบถ้วน
<p>การจัดเก็บเอกสาร</p> <ul style="list-style-type: none"> - เก็บรักษาเอกสารสำคัญและพร้อมในการตรวจสอบ - กำหนดแบบฟอร์มต่างๆ - มีระบบสารสนเทศ - กำหนดและพิมพ์เลขที่เอกสาร 	

ภาพประกอบที่ 1 รูปแบบการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม

จากภาพประกอบที่ 1 แสดงองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับรูปแบบการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม สามารถอธิบายได้ ดังนี้

ขั้นตอนและวิธีการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐมมีการดำเนินการตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535 กฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) และสำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติในการวางหลักเกณฑ์แนวทางปฏิบัติและกำหนดแบบพิมพ์ต่างๆ โดยมีเจ้าอาวาสเป็นผู้แต่งตั้งไวยาวัจกรหรือผู้จัดประโยชน์ของวัดทำบัญชีรับ-จ่ายเงิน และผู้จัดทำบัญชีต้องออกรายงานบัญชีเมื่อสิ้นปีปฏิทิน มีการตรวจสอบจากเจ้าอาวาส และหน่วยงานภายนอก เช่น เจ้าหน้าที่บัญชีจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นไปโดยเรียบร้อยและถูกต้อง ในระบบการควบคุมภายในการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม ทางด้านรายได้มีการออกเอกสารการรับเงินและมีการจัดเก็บอย่างเป็นระเบียบ มีระบบการจัดเก็บและควบคุมเงินสำรอง การเปิดตู้บริจาคเปิดตามกำหนดและปฏิบัติตามวัตถุประสงค์การรับบริจาค และนำเงินสดหรือเช็คที่ได้รับไปฝากธนาคารอย่างสม่ำเสมอ ในการบริหารจัดการค่าใช้จ่าย มีการตรวจสอบความถูกต้องในการเบิก-จ่ายเงิน มีเอกสารในการจ่ายเงินและกำหนดวันที่ในการเบิกจ่ายที่แน่นอนอย่างเป็นระเบียบ มีการระบุผู้มีอำนาจในการเบิก-จ่ายชัดเจน มีการควบคุมเลขที่เอกสารการจ่ายเงินอย่างถูกต้องและการจัดเก็บอย่างเป็นระเบียบ ทางด้านกำกับดูแลทรัพย์สิน มีการจัดทำทะเบียนทรัพย์สิน และแยกประเภททรัพย์สินออกเป็นหมวดหมู่ มีหลักเกณฑ์และขั้นตอนอย่างถูกต้องตามระเบียบจัดพิมพ์เอกสารหลักฐานทรัพย์สินไว้เป็นปัจจุบัน และสอบทานข้อมูลทรัพย์สินเป็นประจำ

การพัฒนาระบบการจัดทำบัญชีของวัดพระอารามหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม การบริหารและการควบคุม โดยการวางระบบและปรับปรุงระบบบัญชีอย่างเหมาะสมถูกต้องตามกฎหมายและระเบียบ แบ่งแยกรายละเอียดออกเป็นหมวดหมู่และเสนอรายงานตามระยะเวลาที่เหมาะสม มีการตรวจสอบได้และมีการควบคุมภายในป้องกันการทุจริต ด้านการบันทึกและจัดทำรายงาน การจัดทำบัญชีมีขั้นตอนในการอนุมัติการเบิก-จ่ายอย่างถูกต้อง มีการแสดงฐานะการเงินและออกรายงานอย่างถูกต้องและเป็นปัจจุบัน มีการจัดทำทะเบียนทรัพย์สินอย่างครบถ้วน ด้านการจัดเก็บเอกสาร มีการเก็บรักษาเอกสารสำคัญของวัดและพร้อมในการ

ตรวจสอบอยู่เสมอ กำหนดแบบฟอร์มต่างๆ ในการออกรายงานบัญชี และมีระบบสารสนเทศในการจัดทำและจัดเก็บข้อมูล

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจะต้องมีการให้ความรู้ในการจัดทำบัญชีและรายงานทางบัญชี เพื่อให้เป็นไปตามกฎ ระเบียบ และข้อบังคับ และเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

2. วัดพระอารามหลวงควรมีขั้นตอนการทำงานตั้งแต่การได้มาซึ่งรายได้ และการควบคุมดูแลทรัพย์สิน ที่ชัดเจน โปร่งใส ตรวจสอบได้ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานที่ดี

3. ระบบการจัดทำบัญชีวัดพระอารามหลวงควรมีการควบคุม มีการบันทึกและออกรายงานทุกๆ เดือน เพื่อทราบความเคลื่อนไหวและการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น เพราะถ้าพบสิ่งผิดปกติ สามารถแก้ไขได้ทันท่วงที และทำให้ทราบว่าในเดือนถัดไป จะสามารถวางแผนการใช้จ่ายเงินได้อย่างไร รวมถึงการจัดเก็บเอกสารอย่างเป็นระเบียบเพื่อให้ง่ายต่อการตรวจสอบ

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ควรจัดให้มีการฝึกอบรมในการจัดทำบัญชีแก่พระภิกษุสงฆ์หรือคณะกรรมการวัด เพื่อให้มีความรู้เบื้องต้นในการจัดทำบัญชีและรับรู้หลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป

2. ผู้จัดทำบัญชีและผู้รับรองรายการรับ-รายการจ่าย ควรเป็นคนละคนกัน เพื่อความโปร่งใสในการตรวจสอบและช่วยลดปัญหาการทุจริต

3. การให้เลขรหัสของทรัพย์สินในแต่ละวัดพระอารามหลวง ควรจัดให้เป็นหมวดหมู่เพื่อง่ายต่อการตรวจสอบและควบคุม เพราะถ้าเกิดการสูญหายเกิดขึ้น จะทำให้สามารถรับรู้ได้ในระยะเวลาอันสั้น

3. ข้อเสนอแนะแนวทางการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบการบริหารงบประมาณของวัดในแต่ละพื้นที่เพื่อให้ทราบถึงความแตกต่างและผลกระทบที่เกิดขึ้น

2. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการติดตามและประเมินผลที่สามารถนำมาบูรณาการในการจัดทำบัญชีของวัดโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมระดมความคิดเห็น

3. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับหลักพุทธธรรมที่สามารถนำไปใช้ในการจัดทำบัญชีของวัด และนำผลการวิจัยดังกล่าวฝึกอบรมกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำบัญชีให้ใช้จนเกิดเป็นรูปแบบที่ชัดเจน

References

MGR Online. (2560). เปิดตัวอย่าง “รูปแบบบัญชีวัด” แบบใหม่ฉบับ ก.พ.ร.หลัง มส.ไฟเขียว 6 บัญชี “เงินรายวัน-เงินฝาก-รายรับ-รายจ่าย-งบประจำปี-รายงานประจำปี”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://mgronline.com/politics/detail/9600000103668>.

เดลินิวส์. (2562). พศ.ขอ ก.พ.ร.ขยายเวลาวัดผลบัญชีวัดปี 64-65. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.dailynews.co.th/education/678541>.

กฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505. (2553). กฎหมายสงฆ์ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ปรับปรุง พ.ศ. 2547. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุทรไพศาล.

- กนก แสนประเสริฐ และคณะผู้วิจัย. (2555). การจัดการดูแลทรัพย์สินและศาสนสมบัติของวัด. *รายงานวิจัย สัมมนาเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดการสำหรับนักบริหาร หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. คณะรัฐประศาสนศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.*
- ขวัญสุรางค์ ขำแจ่ม. (2553). การจัดทำบัญชีของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. *วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต. สาขาการบัญชี. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.*
- มนต์ชัย ปั่นงาม. (2557). การจัดการงบประมาณของวัดในจังหวัดอุดรดิตถ์. *วิทยานิพนธ์. สาขาวิชานโยบาย สาธารณะ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.*
- สภาวิชาชีพบัญชี. (2555). *แม่บทการบัญชีและการนำเสนองบการเงิน.* [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.fap.or.th/st_accounting.php.
- สุโขทัยธรรมมาธิราช. (2553). *การบัญชีขั้นต้นและหลักเบื้องต้นเกี่ยวกับระบบสารสนเทศ.* นนทบุรี: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- Lazarus, R.S. and S.Folkman. (1984). *Stress Appraisal and Coping.* New York: Spring Publishing Company.

